

zei, dat het „houding” miste. En wanneer mijnheer de abbé, op Zebedeus' vraag: „hoe denkt u over de houding eener jonge moeder, die haar kind zoogt?” uitroept: „Il faut allaiter son enfant en cachette”, kan het antwoord ook niet anders dan een weinig treurig luiden: „ — het is waarlijk beter onze samenspreking niet te vervolgen.”

Geeft van die „houding”, die onmisbare karaktertrek van de onvervangbare persoonlijkheid, het Huis Van Looy te Haarlem het uiterlijk beeld, het werk uit latere jaren, toen zijn trant van verbeelden en scheppen, van ervaren en verwoorden des te stelliger de noodzakelijk verschijnende vorm van zijn eigenste wezen als kunstenaar bleek te zijn geworden, wordt er omgekeerd innerlijk door bepaald. Dit blijft Van Looy's grote waarde tegenover het merendeel der „Tachtigers”.

Maar evenals zijn gehele leven en werk, ondanks alle tederheid en koesterende aandacht, een gespannen gespierdheid, en in weerwil van zijn eigen verklaring: „Alles komt terecht, als je maar kalm voortgaat, en den strijd afwacht — —” een bijna wrevelige energie verraden, moest voor deze houding gearbeid en gestreden worden om die harmonie tussen daad en karakter, schepping en persoonlijkheid te bereiken, die het eind van zijn leven kenmerkt. En het is in deze strijd, dat zijn menselijkheid zich het zuiverst openbaart in haar eenvoud, eerlijkheid en levensliefde enerzijds, in haar begrensdheid, wrevel en vooroordelen anderzijds. Wanneer Van Looy zich daarbij een kind van zijn tijd zal betonen, dan is dat voor hem bijna uitsluitend de tijd van zijn jongelingschap, van zijn temperamentvolle jeugd, waaraan hij later zal terugdenken met de sublieme verzuchting: „Wie dronk toen water!”

II

In het Huis Van Looy, boven de schrijftafel in „Mijnheers Kamer”, hangt een jeugdschilderijtje, voorstellende hoe een oude vrouw een kleinen jongen naar het weeshuis brengt, naar de „hut”, waar de kindermoeder ontving. Zoals later in het slothoofdstuk van *Jaapje* heeft Van Looy met dit aandoenlijke werkje voorgoed afscheid van Jaapje genomen: hij was toen Jaap geworden. Jaapje, die, opgegroeid in de schemering van de gestichtslokalen, uren lang „onverdroten kijken kon naar het wandelooze, met zijn tinteloogen”, leefde niet in de wereld, maar de wereld — het weeshuis — in hèm. Jaap daar-entegen zal de wereld ondergaan als een zijn leven van buitenaf beïnvloedende en boven hem staande macht. „Toeval” heeft Van Looy later deze macht genoemd, waarbij hij niet alleen de eigen persoonlijkheid, maar ook de tijd, waarin deze zich ontwikkelde, te